

Uudenmaan liitto

Maa- ja metsätalousministeriö, kirjaamo.mmm@gov.fi

VN/10343/2024

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi

Maa- ja metsätalousministeriö pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle saaristolaiksi sekä luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi saaristoasiain neuvottelukunnasta.

Uudenmaan liitto kiittää lausumismahdollisuudesta.

Tausta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi saaristolaki. Voimassa oleva laki saariston kehityksen edistämiseksi kumottaisiin. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan Vahva ja välittävä Suomi sisältyy kirjaus saaristolain päivittämisestä.

Esityksen tavoitteena on edistää saariston elinvoimaa ja vastata muuttuneeseen toimintaympäristöön saaristossa ja yhteiskunnassa. Ehdotetussa laissa säädettäisiin kuntien ja hyvinvointialueiden velvollisuudesta huolehtia siitä, että saariston vakituksilla asukkailla on käytettävissään palvelut saariston erityisolot huomioon ottaen sekä siitä, että saariston elinvoiman kehitys ja erityispiirteet otetaan huomioon saaristoa koskevassa päätöksenteossa. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös, että saariston erityisolosuhteet on otettava huomioon tuen tarvetta lisäävänä tekijänä muun lainsäädännön tukitoimien suunnittelussa ja kohdennuksessa.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi valtion velvollisuudesta huolehtia yhteysalusliikenteen järjestämisestä niin, että ulko- ja välisaaristossa olisi käytettävissä vakituksen asumisen kannalta välttämättömät palvelut. Palveluiden olisi oltava joustavat sekä maksuttomat tai hinnaltaan kohtuulliset. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuudesta. Yhteysalusliikenteen palveluntuottajan olisi varauduttava normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin ja huolehdittava toiminnan jatkumisesta niiden aikana.

Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi, että saaristoa ja siihen kuuluvia vesialueita koskevissa alueidenkäyttölain mukaisissa kaavoissa ja muissa

suunnitelmissa on otettava huomioon saaristolaissa säädetyt tavoitteet. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös avustuksesta saariston luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon. Elinvoimakeskukset myöntäisivät avustuksen hakemuksesta valtion talousarvion rajoissa valtionavustuslain mukaisena valtionavustuksena.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi valtioneuvoston velvollisuudesta saattaa eduskunta ajan tasalle antamalla eduskunnalle saariston tilanne- ja kehityskuva. Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi parlamentaarisesta saaristoasian neuvottelukunnasta, jonka valtioneuvosto asettaisi. Maa- ja metsätalousministeriö vastaisi tilanne- ja kehityskuvan valmistelusta, ja saaristoasian neuvottelukunta toimisi maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi kuitenkin myös siitä, että saaristopolitiikan toteutus ja seuranta kuuluisivat toimialallaan kullekin ministeriölle.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin 1.1.2027.

Lausunto

Uudenmaan liitto katsoo, että saaristolain uudistaminen on tarpeellinen. Voimassa oleva laki saariston kehityksen edistämisestä (1981/494) on annettu vuonna 1981, eikä sitä ole systemaattisesti päivitetty vastaamaan toimintaympäristön muutoksia tai nykyisiä lainsäädännöllisiä tarpeita. Hallituksen esitys uudeksi saaristolaiksi on kokonaisuutena ajantasainen ja hyvin valmisteltu. Lain uudistamisessa on huomioitu saariston elinvoimaan vaikuttavat tekijät, kuten vakituiset asukkaat, monipaikkaisuus, palvelujen saavutettavuus ja saatavuus, huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus, sekä saariston kulttuuri- ja luontoarvot, monimuotoisuus ja kausiasukkaat.

Uudenmaan rannikko ja saaristo ovat iso osa Suomen kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta. Uudenmaan liitto pitää tärkeänä, että saaristolain toimeenpanossa huomioidaan saariston merkitys näistä näkökulmista. Laaja rannikkosaaristoalue, pysyvä asutus ja toimivat yhteydet tukevat viranomistoimintaa, varautumista ja alueellista sekä valtakunnallista turvallisuutta.

Uudenmaan liitto pitää tärkeänä ja hyvänä uudistuksena, että saariston käsite määritellään laissa, ja että se uudessa laissa perustuu Suomen ympäristökeskuksen (2022) laatimaan tilastolliseen ja paikkatietopohjaiseen luokitukseen. Saaristoalueuokittelussa saaristoalueet jaetaan neljään eri alueluokkaan maantieteellisten sekä toiminnallisten kriteerien perusteella. Luokittelu on läpinäkyvä ja selkeä, ja sen hyödyntäminen laissa täsmentää saariston käsitettä ja vähentää käsitteen tulkinnanvaraisuutta.

Uudenmaan liitto pitää niin ikään hyvänä saaristokuntien ja kunnan saaristo-osien sekä saaristoisten hyvinvointialueiden määrittelyä, mutta toteaa samalla, että saaristokuntia koskevat säännökset ovat tarkoituksenmukaista uudistaa kuntien valtiosuus uudistuksen yhteydessä. Saaristoisuuspisteytyksen hyödyntäminen hyvinvointialueiden luokittelussa on keskeistä, sillä se on läpinäkyvä ja mitattava tapa määritellä saaristoinen hyvinvointialue.

Yhteysalusliikenteen turvaaminen ja varautumisvelvollisuus ovat keskeisiä saariston saavutettavuuden, elinvoiman ja turvallisuuden kannalta, erityisesti toimintaympäristön muutokset ja ilmastonmuutos huomioon ottaen. Lisäksi toimivat tietoliikenne- ja puhelinyhteydet ovat palvelujen saavutettavuuden ja turvallisuuden edellytys, ja niiden huomioiminen laissa on perusteltua. Saariston erityispiirteiden huomioon ottaminen suunnittelussa, päätöksenteossa ja tukitoimien kohdentamisessa sekä luonnon-, maisema- ja kulttuuriympäristön hoitoon suunnatut avustukset ovat niin ikään tarpeen saariston arvojen säilyttämiseksi.

Uudenmaan liitto pitää eduskunnalle annettavaa saariston tilanne- ja kehityskuvaa merkittävänä ja kannatettavana.

Valtioneuvoston asetusluonnos: Saaristoasian neuvottelukunta

Uudenmaan liitto toteaa, että parlamentaarisen saaristoasiain neuvottelukunnan ja sen sihteeristön työskentely on ollut aktiivista ja vuorovaikutteista eri hallinnonalojen sekä saaristoa edustavien tahojen, kuten asukkaiden ja järjestöjen kanssa. Neuvottelukunta ja sen sihteeristö ovat keskeisessä, jopa avainasemassa olevassa roolissa saariston ja saaristomaisten alueiden tilanne- ja kehityskuvan muodostamisessa sekä päätöksenteon valmistelussa.

Uudenmaan liitto pitää tärkeänä, että parlamentaarisen saaristoasiain neuvottelukunnan ja sen sihteeristön työ jatkuu ja että kokoonpano edustaa laajasti eri saaristoalueita.

Eero Venäläinen
Maakuntajohtajan varahenkilö

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö, kirjaamo.mmm@gov.fi
Uudenmaan liitto / Kirjaamo